

# **Utemeljene pritožbe zoper policiste zaradi uporabe prisilnih sredstev v policijskih postopkih in posledično povzročeno nasilja v družbi**

Fadil Mušinovič, Boris Grilc

*Povzetek:*

## **Namen prispevka:**

Varnost je človekova pravica, določena že z Ustavo Republike Slovenije (1991), kjer ima posebno mesto med človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami. Varnost, oziroma občutek biti varen, je nedvomno tista prvinska potreba človeka, ki je zelo visoko na lestvici njegovih potreb. Za uresničevanje pravice do varnosti mora poskrbeti država. Lahko rečemo, da je zagotavljanje varnosti, reda in miru temeljna naloga države. Za zagotavljanje varnosti imamo v Republiki Sloveniji vzpostavljen sistem notranje varnosti, ki ga predstavljajo organi varnostnega sistema v ožjem smislu, kot so policija, državno tožilstvo, pravosodni organi ter nadzorni in inšpekcijski organi.

V zadnjem času je delo policije vse bolj pod drobnogledom javnosti. Tako kot na drugih področjih se tudi pri policijskih postopkih vse bolj poudarja, da je treba varovati in spoštovati človekove pravice in svoboščine. Policija kot represivni organ najgloblje posega v človekove pravice, zato mora biti podvržena učinkovitemu nadzoru. Prepričani smo, da o demokratičnosti policije lahko govorimo, ko je nad njo in njenim delom vzpostavljen učinkovit državljanski nadzor. Eden od dejavnikov je tudi reševanje pritožb zoper policiste, kjer je zunanja javnost tista, ki na sejah senata na podlagi ocene skladnosti ravnanja policistov z zakonodajo odloča o utemeljenosti pritožbe.

## **Metodologija:**

V Sektorju za pritožbe DPDVN MNZ je bila na podlagi dokumentarnega gradiva pripravljena analiza utemeljenih pritožb na senatih. Referat je namenjen predvsem predstavitvi pritožbenega postopka zoper policiste s poudarkom na pritožbah, ki so bile izglasovane kot utemeljene in so svojo vsebino grobo posegle v človekove pravice in svoboščine. Prikazane so posamezne oblike pritožb s področja uporabe prisilnih sredstev, kjer so udeleženci v postopkih utrpeli tudi telesne poškodbe.

Metode dela za izdelavo referata so podrejene oziroma pogojene s samo vsebino zastavljenih ciljev prikaza utemeljenih pritožb. Uporabljene so metode proučevanja primerov, induktivna metoda s katero se na temelju posamičnih dejstev in spoznanj lahko pride do posplošenj in formuliranj zakonitosti oziroma novih dejstev in deduktivna metoda, ki se v najširšem smislu uporablja pri znanstvenoraziskovalnem spoznavanju v različne namene.

## **Ugotovitve:**

S samo analizo pritožb je bilo ugotovljeno, da so utemeljene pritožbe, ki s svojo vsebino posegajo v človekove pravice in svoboščine lahko element nasilja nad prebivalstvom in posledično tudi oblika rušenja stabilnosti občutka varnosti.

## **Izvirnost/pomembnost prispevka:**

Sam prispevek je namenjen predvsem razmisleku obravnave pritožb zoper vse sisteme organov varnosti, ki pri svojem delu uporabljajo pooblastila predvsem sredstva prisile. Eden teh nivojev je prav gotovo tudi redarstvo, ki po zakonskih spremembah lahko uporabijo tudi sredstva prisile in s tem posegajo v samo varnost posameznika. Prav nad omenjeno strukturo pa ni uvedenega ustreznega državlanskega nadzora.

**Ključne besede:** človekove pravice in svoboščine, policija, pritožbeni postopek zoper policiste, utemeljene pritožbe

## 1 UVOD

Zakon o policiji (2003) in njegove spremembe opredeljujejo v 28. členu reševanje pritožb zoper policiste. Podrobneje pa reševanje pritožb zoper policiste precizira Pravilnik o reševanju pritožb zoper policiste (2004) in njegove spremembe. Pritožbo lahko poda posameznik v tridesetih dneh, ko je zvedel za kršitev, če meni, da so mu bile z delom policista ali opustitvijo del kršene njegove pravice ali svoboščine. Pritožbe se rešujejo na organizacijskih enotah oziroma na senatih za reševanje pritožb, če na organizacijski enoti ni uspela pomiritev ali, če že iz same pritožbe izhaja sum storitve kaznivega dejanja, ki naj bi ga storil policist. Čeprav je prišlo že do nekaterih sprememb glede obravnav kaznivih dejanj katerih osumljeni so policisti, še vedno ostaja v veljavi obravnava teh primerov tudi na senatih. Najbolj so zaskrbljujoče tiste pritožbe, ki so na senatih izglasovane kot utemeljene, so pa po svoji vsebini grobo posegle v kršitve človekovih pravic in svoboščin. Predvsem so to dejanja policistov, ki so pri svojih postopkih neupravičeno uporabili prisilna sredstva. Prav nezakonita, nestrokovna oziroma neupravičena uporaba prisilnih sredstev so na osebah pustila tudi telesne poškodbe.

Predvsem človekove pravice so v zadnjih desetletjih postale skupna vrednota družb, ki temeljijo na konceptu ustavne ureditve. Tudi v Republiki Sloveniji so človekove pravice varovane z ustavo in mednarodnimi konvencijami, ki jih je Republika Slovenija ratificirala. Na podlagi prevladujočih stališč je bila Republika Slovenija zgrajena na demokratičnih temeljih, zato je dala velik poudarek tudi sodelovanju javnosti pri nadzoru organov, ki s svojim delom posegajo v človekove pravice in svoboščine. Pri pripravi sprememb in dopolnitev Zakona o policiji (2003) se je prav gotovo v veliki meri izoblikoval način izvajanja državlanskega nadzora nad ravnanjem policije. Država je res zagotovila neodvisni nadzor nad ravnanjem represivnih organov, v danem primeru samo policije, v zadnjem času pa se z uveljavitvijo Zakona o občinskem redarstvu ( 2006 ) (ZORed) pojavlja vprašanje morebitnega nasilja v družbi s strani redarjev, ki imajo po novi zakonodaji tudi možnost uporabe določenih prisilnih sredstev, zoper katere pa ni predlaganega modela kontrole, sprejema pritožb in hkrati reševanja pritožb. V samem ZORed je predvideno, da mora o morebitni pritožbi zoper delo redarja odločiti pristojni župan, v roku 30 dni od podaje pritožbe. Pri takšnem načinu reševanja pritožb pa se lahko pričakuje pristranskost in neobjektivnost, s tem posledično pa tudi kršitve človekovih pravic in svoboščin.

## 2 UPORABA PRISILNIH SREDSTEV

Človekovo življenje, njegova fizična in psihična celovitost ter dostojanstvo so vrednote, ki se v hierarhiji človekovih pravic nahajajo najvišje in so kot takšne zavarovane z Ustavo Republike Slovenije in prav tako tudi v mnogih mednarodnih dokumentih. Prav v navedene pravice posegajo policisti z uporabo prisilnih sredstev. Policist je dolžan uporabljati policijska pooblastila, s katerimi posega v določene človekove svoboščine in pravice, zakonito in strokovno. To še posebej velja za uporabo prisilnih sredstev, za katera velja ugotovitev, da gre za pooblastila, s katerimi se huje posega v najbolj temeljne človekove pravice. V primerih upoštevanja vseh zakonskih pogojev, ki dovoljujejo policijski poseg v pravico do osebne integritete in življenja, govorimo o zakoniti uporabi prisilnega sredstva. Ta je podlaga za izključitev protipravnosti takšnega policistovega dejanja in posledično za njegovo kazensko

neodgovornost. V primeru neupoštevanja zakonskih določil s strani policista, pa so lahko stopnje neupoštevanja različne. Prisilno sredstvo lahko policist uporabi *nezakonito*, *nestrokovno*, *prekoračeno* ali pa ga celo *zlorabi*. Njihova definiranost in načelna nedotakljivost je pomembna za normativno določanje (ne)dopustnosti represivnih posegov države.

### **2.1 Nezakonita uporaba prisilnega sredstva**

O *nezakoniti* uporabi prisilnega sredstva govorimo takrat, ko policist uporabi določeno prisilno sredstvo, pa za uporabo niso podani zakonsko določeni pogoji. Pomeni, da je policist z uporabo prisilnih sredstev posegel v določene človekove pravice, pa za takšen poseg nima zakonite podlage. O nezakonitosti lahko govorimo tudi takrat, ko policist ne uporabi določenega prisilnega sredstva, pa bi ga glede na zakonske določbe in okoliščine moral uporabiti. S tem policist krši zakon in ravna protipravno. Glede na to, da z uporabo prisilnih sredstev policist globlje posega v določene temeljne človekove pravice, so v večini primerov nezakonite uporabe prisilnih sredstev podani znaki določenih kaznivih dejanj.

### **2.2 Nestrokovna uporaba prisilnega sredstva**

Kot *nestrokovno* uporabo prisilnih sredstev lahko označimo tisto, pri kateri so za uporabo prisilnega sredstva sicer dani zakonski pogoji, vendar policist sredstva ne uporabi skladno s pravili stroke. V takšnih primerih policist načeloma ne upošteva predpisanih pravil postopka uporabe določene vrste prisilnega sredstva, ki ga povečini predpisujejo podzakonski predpisi. Posledice nestrokovne uporabe prisilnih sredstev so v mnogih primerih tudi telesne poškodbe.

### **2.3 Prekoračena uporaba prisilnega sredstva**

Kot *prekoračeno* uporabo prisilnega sredstva pa lahko opredelimo tisto, ko za uporabo določenega prisilnega sredstva sicer obstajajo zakoniti razlogi, vendar policist ne upošteva dveh segmentov načela sorazmernosti, in sicer:

- ne uporabi prisilnega sredstva, s katerim z najmanjšimi škodljivimi posledicami opravi policijsko nalogo, temveč uporabi hujše in s tem neprimerno prisilno sredstvo,
- ne preneha z uporabo prisilnega sredstva, čeprav so razlogi za njegovo uporabo že minili.

### **2.4 Zloraba prisilnega sredstva**

O sami *zlorabi* pri uporabi prisilnega sredstva pa lahko govorimo tedaj, ko policist namenoma krši pravila o uporabi. Ozadje kršenja zakonskih ali postopkovnih določil je določen policistov subjektivni element, kot npr. samovolja, zastraševanje, pridobitev določene koristi zase ali za koga drugega ipd. Vsi akti zlorabe se lahko storijo zgolj naklepno.

### **2.5 Dolžnost države pri varovanju človekovih pravic in svoboščin in preprečevanju nasilja**

Zaradi opisanih segmentov kršitve je pomembna pozitivna dolžnost države, da učinkovito varuje temeljne pravice in svoboščine, ter da nepristransko razišče morebitne opisane neutemeljene posege represivnih državnih organov v posameznikove pravice. Sem prav gotovo spada tudi reševanje pritožb, podanih zoper policiste, kjer o utemeljenosti pritožb odločajo tudi predstavniki javnosti na sejah senata.

Pritožbeni postopek je v tem segmentu opisanih nepravilnosti policista eden tistih, ki je nepristranski, čeprav se pojavljajo kritike preverjanja pritožb znotraj policije, predvsem v delu, kjer pritožbe preverjajo poročevalci iz policije. Prav gotovo pa so ključnega pomena odločitve na sejah senata, kjer o utemeljenosti pritožb odločata tudi predstavnika javnosti, ki

sestavljata pritožbeni senat in samostojno ter nepristransko odločata o morebitnih, že opisanih, nepravilnostih policista, do katerih je prišlo pri delu ali opustitvi dela policista.

### 3 OCENE IN STALIŠČA REŠEVANJA PRITOŽB, DO KATERIH SE JE OPREDELILA POLICIJA

Vse od 27. 02. 2004, ko je bil uveden novi način reševanja pritožb zoper policiste, so se v policiji pojavili nekateri dvomi in problemi, ki so se nanašali na posamezne postopke reševanja pritožb, tako pri vodji organizacijske enote kot tudi pri reševanju pritožb na senatih. Kljub spremembam 28. člena Zakona o policiji (2006) in Pravilnika o reševanju pritožb (2005) ter Pravilniku o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o reševanju pritožb (2006) dvomi in problemi niso bili odpravljeni. Glede na pomisleke, ki jih je policija še vedno imela, je bila 04. 04. 2007 in 05. 04. 2007 izvedena delavnica na temo »Definiranje problemov v pritožbenih postopkih in metodologija njihovega reševanja.« Na delavnici so sodelovali udeleženci iz policije kot tudi MNZ. V delavnico so bili vključeni policisti, zoper katere je bila pritožba podana, vodje organizacijskih enot, inšpektorji iz policijskih uprav, Generalne policijske uprave in višji svetovalci Sektorja za pritožbe DPDVN MNZ. Udeleženci delavnice so bili razdeljeni v tri ključne skupine, ki so izoblikovale probleme, s katerimi se srečujejo in jih vidijo skozi pritožbeni postopek. Skozi zastavljene cilje za ugotavljanje stanja na področju pritožb se je izoblikovalo enajst ključnih problemov, ki se pojavljajo pri reševanju pritožb tako na ministrstvu kot policiji.

To so<sup>1</sup>:

**Tabela 1: Prikaz vrednotenja problemov**

| VREDNOTENJE PROBLEMOV                                                    | A | B | C | skupaj | Ocena |
|--------------------------------------------------------------------------|---|---|---|--------|-------|
| 1. odločanje laikov v senatih                                            | 3 | 1 |   | 4      | 5     |
| 2. reševanje pritožb, ki to niso                                         |   | 4 | 2 | 6      | 3     |
| 3. posledice pri policistih (neukrepanje)                                |   |   |   |        |       |
| 4. dikcija 28. člena ZPol (meni)                                         |   | 3 | 1 | 4      | 2     |
| 5. preobremenjenost PP                                                   |   |   |   |        |       |
| 6. procesna zahtevnost (roki, vabljenja)                                 | 4 | 5 | 4 | 13     | 1     |
| 7. dejanska pristojnost služb –področje organiziranost                   | 2 | 2 | 3 | 7      | 3     |
| 8. neustrezna organiziranost postopka–1., 2. stopnja (pomiritev – senat) | 5 |   |   |        | 5     |
| 9. neupoštevanje pravil postopka – kvaliteta                             | 1 |   |   |        | 1     |
| 10. kadrovska organizacijski problemi v MNZ                              |   |   |   |        |       |
| 11. ZPol – ZKP – UUP, prepletenost postopka                              |   |   | 5 | 5      | 4     |

Na podlagi vrednotenja problemov je bilo mogoče ugotoviti, da sta ključna problema, ki sta bila ocenjena z najvišjo oceno pet, odločanje laikov v senatih in neustrezno organiziranost postopka tako na prvi kot drugi stopnji reševanja pritožb. Z oceno štiri sledi prepletenost postopka med Zakonom o policiji (2005), Zakonom o kazenskem postopku (2005) in upravnim postopkom, z oceno tri sta bila ocenjena problema reševanje pritožb, ki to po vsebini niso in dejanska pristojnost služb – področje – organiziranost. Z oceno dve je bila ocenjena dikcija 28. člena Zakona o policiji (2005), predvsem v uvodu, ki govori, če posameznik meni, z oceno ena pa sta bila ocenjena neupoštevanje pravil postopka – kvaliteta reševanja pritožb, in procesna zahtevnost reševanja pritožb.

<sup>1</sup> Vsaka skupina se je opredelila lahko le do petih problemov in jih ocenila od 1 do 5. Največji problem je ocenjen z oceno 5, najmanjši pa z oceno 1.

## 4 POTRDITEV REŠEVANJA PRITOŽB ZOPER POLICISTE NA PODLAGI OPRAVLJENIH INTERVJUJEV

Na podlagi očitkov, ki so se pojavljali glede reševanja pritožb zoper policiste, so bili v namene raziskave magistrske naloge avtorja Boris GRILCA opravljeni intervjuji z različnimi ciljnimi skupinami. Analizirana in ocenjena so bila njihova mnenja o normativni urejenosti pritožbenega postopka v skladu z Zakonom o policiji (2006) in Pravilnikom o reševanju pritožb (2006), o reševanju pritožb na sejah senata, formalnosti pritožbenega postopka, vpliv na druge pravne postopke, koristnost utemeljenih pritožb pri vodenju organizacijske enote in izobraževanju policistov, ter uporabnost utemeljenih pritožb pri ocenjevanju policista, delavni oceni policista in uvedbi disciplinskih ukrepov in posledično s tem zagotavljanje varnosti in preprečevanju nasilja v družbi.

Ciljne skupine intervjuvancev so bile naslednje:

- A. Predstavniki pripravljavcev pritožbenega postopka;
- B. Predstavniki izvajalcev pritožbenega postopka;
- C. Predstavniki strokovne javnosti, ki se srečujejo s pritožbami zoper policiste;
- D. Predstavniki AIS in Varuha človekovih pravic;
- E. Predstavniki Policijskega sindikata Slovenije.

V vsaki ciljni skupini sodelovalo od dva do pet kandidatov, odzvalo se jih je skupno sedemnajst, in sicer trije pripravljavci normativne ureditve pritožbenega postopka, pet izvajalcev pritožbenega postopka, štirje strokovnjaki in hkrati poznavalci pritožbenega postopka, trije predstavniki AIS in Varuha človekovih pravic ter dva predstavnika Policijskega sindikata Slovenije.

Glede na dejstvo, da je velik del intervjuvancev izrazil željo, da ne bi bili poimensko navedeni, so bili intervjuvanci označeni z črkami A<sup>2</sup>, B<sup>3</sup>, C<sup>4</sup>, D<sup>5</sup> in E<sup>6</sup>.

### 4.1 Analiza intervjujev

V odgovorih na prvo postavljeno vprašanje »Reševanje pritožb zoper policiste je normativno urejeno v 28. členu Zakona o policiji (2006) in s Pravilnikom o reševanju pritožb (2006). Kakšno je vaše stališče in ocena do urejenosti pritožbenega postopka v zakonu in do urejenosti reševanja pritožb po pravilniku?«, Ob analizi odgovorov na prvo postavljeno vprašanje ugotovimo, da so med intervjuvanci petih ciljnih skupin tudi različne ocene, saj štirinajst od skupno sedemnajstih intervjuvancev podpira trditev, da je normativna ureditev tako v 28. členu Zakona o policiji (2003) kot v Pravilniku za reševanje pritožb (2004) dobro urejena. Trije pa so trenutno normativno ureditev ocenili kot slabo, to sta dva strokovnjaka s področja poznavanja pritožbenega postopka in eden iz Policijskega sindikata Slovenije.

Ob odgovorih na drugo postavljeno vprašanje »Pritožbe, ki niso uspešno rešene pri vodji organizacijske enote ali iz njih izhaja sum storitve kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti oziroma pritožbo poda tujec, se rešujejo na sejah senata. Kakšno je vaše mnenje o reševanju pritožb na sejah senata?« Ob analizi odgovorov vseh petih ciljnih skupin je bilo ugotovljeno, da se od vseh sedemnajstih intervjuvancev kar šestnajst strinja s takšnim delom

---

<sup>2</sup> Pripravljavci nove normativne ureditve pritožbenega postopka.

<sup>3</sup> Izvajalci novega pritožbenega postopka.

<sup>4</sup> Strokovnjaki oziroma poznavalci pritožbenega postopka.

<sup>5</sup> AIS in Varuh človekovih pravic.

<sup>6</sup> Policijski sindikat Slovenije.

senata in ga ocenjujejo kot dobro z nekaterimi pomisleki<sup>7</sup>. Le eden se s takšnim delom senata ne strinja in ga ocenjuje kot slabega, predvsem z vidika, da bi moral biti senat bolj zadržan in s svojimi laičnimi mnenji in preglasovanji ne bi smel spreminjati ustaljene policijske prakse ter posredno vplivati tudi na sodne odločitve.

Ob odgovorih na tretjo postavljeno trditev in odgovorih »Pritožbeni postopek je ločen in neodvisen postopek, ki se ne navezuje na druge pravne postopke. Ali menite, da je pritožbeni postopek povsem neformalen in dejansko ne vpliva na druge pravne postopke?« Analiza odgovorov vseh petih ciljnih skupin pa pripelje do zaključka, da je vseh sedemnajst intervjuvancev enotnega mnenja, da je pritožbeni postopek formalen in vpliva tudi na druge pravne postopke<sup>8</sup>.

Ob odgovorih na četrto postavljeno trditev »Utemeljene pritožbe, izglasovane na sejah senata, so lahko vodilo uspešnemu vodenju organizacijske enote in izobraževanju policistov« je prav tako mogoče razbrati, da se v vseh petih ciljnih skupinah vseh sedemnajst intervjuvancev strinja in so enotnega mnenja, da so utemeljene pritožbe lahko vodilo k uspešnemu vodenju organizacijske enote in tudi izobraževanju policistov. Utemeljene pritožbe so prav gotovo lahko prispevek k odpravljanju napak policistov, ki delo opravljajo pomanjkljivo, nestrokovno ali celo protizakonito<sup>9</sup>. Za odpravljanje napak, ki se pojavljajo pri opravljanju dela policistov na terenu bi moral vodja organizacijske enote iz vsebine pritožb in odločitve senatov izbrati ukrepe, ki bi mu pomagali pri uspešnem vodenju organizacijske enote in izobraževanje policistov.

Ob odgovorih na peto postavljeno trditev »Utemeljene pritožbe bi vodja organizacijske enote lahko – moral upoštevati: pri ocenjevanju policista, pri delovni oceni policista, pri uvedbi disciplinskega postopka« Analiza odgovorov vseh petih ciljnih skupin intervjuvancev pokaže velik konsenz o predstavljeni trditvi, saj kar šestnajst od sedemnajstih intervjuvancev podpira trditev, da bi vodja organizacijske enote moral in ne le lahko utemeljene pritožbe uporabil pri ocenjevanju policista, pri delovni oceni policista in tudi pri uvedbi disciplinskega postopka. Proti predstavljeni trditvi je bil le eden od intervjuvancev. Vsi pa poudarjajo, da bi bilo potrebno ob navedeni možnosti dobro preučiti razloge, zaradi katerih je bila posamezna pritožba izglasovana kot utemeljena.

## 5 UTEMELJENE PRITOŽBE S PRIMERI IZ PRAKSE

Iz arhiva podatkov, ki jih zbira Sektor za pritožbe, Direktorata za policijo in druge varnostne naloge MNZ je bilo v obdobju od 1. 1. 2007 do 30. 10. 2007 skupno na senatih za reševanje pritožb zoper policiste obravnavanih 31 primerov pritožb, ki so se nanašale na :

- **uporabo prisilnih sredstev ob izvajanju policijskih pooblastil na podlagi Zakona o policiji in Pravilnika o policijskih pooblastilih**

<sup>7</sup> Pomisleki so predvsem v nekaterih skupina o sodelovanju nestrokovne javnosti pri odločanju o utemeljenosti pritožbe in možnosti preglasovanja.

<sup>8</sup> Sodišča, Okrožna državna tožilstva in tudi pravna služba MNZ zahtevajo na vpogled pritožbene zadeve in odločitve senatov v posameznih primerih.

<sup>9</sup> Policisti bi morali utemeljene pritožbe sprejeti kot alternativo tako k dobremu ali slabemu njihovem delu, ki je bilo ocenjeno skozi pritožbeni postopek.

Od teh je bilo na senatih za 16 pritožb ali 51,6% odločeno, da so v celoti ali delno utemeljene. Delno utemeljene pritožbe so tiste, v katerih so posamezni pritožbeni razlogi izglasovani kot utemeljeni, drugi pritožbeni razlogi v isti pritožbi pa kot neutemeljeni.

Predvsem pa v teh oblikah pritožb izstopajo pritožbe:

- **pri katerih so bila uporabljena prisilna sredstva policistov zoper bežeče osumljence kaznivih dejanj in prekrškov, ter zagotavljanje potrebne zdravniške pomoči le tem.**

Takšnih pritožb je bilo obravnavanih 14, kar je 45,2 % pritožb od skupnega števila 31 pritožb. Iz vseh podanih pritožb je izhajal tudi sum storitve kaznivih dejanj policistov, ki se preganja po uradni dolžnosti. Od navedenega števila 14-ih obravnavanih pritožb na senatu, jih je bilo 9 ali 64,3% utemeljenih. Nepravilnosti policistov so se nakazovale tudi pri nekaterih pritožbah s tega področja, o katerih pa je senat odločil, da so neutemeljene, saj so člani senata zaradi pomanjkanja dokazov z glasovanjem odločili, da so pritožbe neutemeljene. Predmet obravnav navedenih pritožb je bilo ugotavljanje posegov policistov v temeljne vrednote - človekove pravice in svoboščine z uporabo prisilnih sredstev pri katerih so nastale tudi telesne poškodbe. V teh pritožbah gre seveda za zelo občutljivo področje kršitev policistov, kar izkazujejo nekateri primeri, v katerih je bilo ocenjeno, da so pritožbe utemeljene.

V nadaljevanju prispevka predstavlja dva primera iz prakse, kjer so policisti nezakonito uporabili prisilna sredstva, člani senata pa so na seji senata o pritožbi odločili, kot o utemeljeni, kar pomeni, da policisti niso izvajali svoja pooblastila v skladu s pravili stroke.

#### *Prvi primer*

Policijska patrulja je opravljala kontrolo centra mesta. Pri tem sta policista zaznala prekršek po Zakonu o varnosti javnega reda in miru, ki naj bi ga storila pritožnik in njegov prijatelj. Pritožnik je s kraja kršitve pobegnil, prijatelj pa je ostal na kraju, zato sta policista z njim izvedla postopek in mu zaradi ugotovljene kršitve napisala plačilni nalog. Po cca 1 uri, je policist po oblačilih in videzu prepoznal pritožnika, ko je šel proti enemu izmed lokalov, kjer se je nahajala večja skupina ljudi. Policist je pristopil do pritožnika in ga glede na njegovo predhodno ravnanje in iz razloga nujnosti prijel za roko, ter tako uporabil fizično silo. Z uporabo prijema za roko je policist pritožnika pripeljal do vozila, kjer ga je izpustil in prenehal z uporabo fizične sile, oziroma jo je uporabil le nujno potrebni čas. Ugotovljeno je bilo, da je policist fizično silo uporabil z vidika predhodnega ravnanja pritožnika, saj je bilo v bližini večje število oseb in možnost odstranjevanja od policista, s tem pa si je zagotovil pridobitev podatkov pritožnika, ki jih je potreboval za izdajo plačilnega naloga. V nadaljevanju je bilo ugotovljeno, da se je v tistem času, ko je policist s pritožnikom izvajal postopek privedbe do vozila v neposredni bližini nahajalo več policistov, med katerimi je bil tudi policist, ki je bil prisoten ob prvem begu pritožnika. Po prihodu do službenega vozila je policist pričel izvajati postopek ugotavljanja identitete pritožnika. Pred izvedbo postopka, bi policist moral ukreniti vse potrebno za lastno varnost in varnost oseb v postopku in postopek identifikacije pritožnika voditi v skladu s policijskimi standardi, ter s tem v neki meri že neposredno vplivati in onemogočiti pritožniku beg pred policisti. Prav nepravilno varovanje postopka ugotavljanja identitete je pritožnik izkoristil in s kraja pobegnil. Za pritožnikom sta takoj stekla tudi dva policista. Med begom pred policisti je pritožnik padel in utrpel hude telesne poškodbe. Senat samega razloga padca ni mogel ugotoviti, saj so o tem obstajale le izjave pritožnika, policistov in prič, ki pa so si bile med seboj nasprotujoče. Glede na nekatere navedbe, da je poškodbe pogojeval padec pritožnika v parkirano vozilo, bi policisti na kraju

morali ugotoviti vozilo in po potrebi opraviti tudi ogled vozila. Pri padcu je pritožnik utrpel vidne telesne poškodbe, ki so nastale posledično zaradi izvajanja policijskega postopka. Ugotovljeno je bilo, da so policisti poškodbe na pritožniku opazili že v nadaljevanju postopka, zato bi morali storiti vse potrebno za zagotovitev zdravniške pomoči oziroma prve pomoči, ne glede na morebitno odklonilno mnenje pritožnika, saj ni bilo potrjeno, da je pritožnik pomoč odklonil. Tako iz posnetkov, kot tudi uradnih zaznamkov ni razvidno, da bi policisti koga obveščali s kraja dogodka o poškodbah, ki naj bi jih utrpel pritožnik pri begu pred policisti. Prav gotovo pa bi ob prijavi o poškodbah pritožnika moral ukrepati policist Operativno komunikacijskega centra, in sicer, da bi glede na obvestilo prijatelja pritožnika zagotovil zdravniško pomoč oziroma prvo pomoč, ali pa preveril obveščenost pristojnih služb za nudenje zdravniške oziroma prve pomoči. Mnenje senata je bilo, da so policisti ravnali nestrokovno, saj so posledično opustili naloge varnosti poškodovanih oseb v postopkih s policisti, kjer je pritožnik utrpel hude telesne poškodbe.

### *Drugi primer*

Policista sta bila po naročilu Operativno komunikacijskega centra poslana na intervencijo, kjer naj bi prišlo do kršitve javnega reda in miru. Ob tem, ko sta se z vozilom pripeljala v neposredno bližino mlajših oseb, sta opazila, da je ena oseba iz skupine pričela bežati. Zaradi suma, da je oseba storilec kaznivega dejanja ali prekrška, sta policista pričela teči za njim. Sled za bežečo osebo sta policista kmalu izgubila. V času dogodka je zaradi hrupa iz hiše prišel tudi pritožnik. Ker se je pritožnik približeval iz smeri, v katero je tekla neznana oseba, sta policista pričela z izvajanjem policijskih pooblastil tudi proti njemu. Po izjavah policistov naj bi bil pritožnik oblečen v podobna oblačila kot pobegli, čeprav tega ni bilo mogoče potrditi, saj so si bile izjave policistov, pritožnika in prič nasprotujoče. Na podlagi bega osebe in podobnosti oblačil sta policista postopek ocenila kot nevaren in od pritožnika zahtevala, da se uleže na tla. Pritožnik je izrečen ukaz upošteval in se ulegel na tla, čeprav je policistoma že takoj poskušal povedati, da gre za napačno osebo, saj sam stanuje v neposredni bližini. V nadaljevanju sta policista izvedla postopek varnostnega pregleda in pri tem uporabila tudi fizično silo. Ugotovljeno je bilo, da sta policista zoper pritožnika ukrepala le na podlagi podobnosti oblačil, čeprav pri tem nista upoštevala niti dejstva, da sta neposredno sledenje za bežečo osebo že pred postopkom prekinila in da je od tega poteklo kar nekaj minut. Na podlagi tega je obstajalo mnenje, da policista nista ravnala po načelu uporabe najmilejšega prisilnega sredstva. Dejanskega stanja pred izvedbo postopka s pritožnikom nista popolno ugotovila, saj bi glede na okoliščine lahko najprej ugotovila identiteto pritožnika, nato pa izvedla vse nadaljnje ukrepe. Prav tako je bilo ugotovljeno, da pritožnik pred izvedbo postopka, kakor tudi med njim, policistoma ni grozil ali kako drugače neposredno ogrožal njihovo varnost, s čimer bi pogojeval izvedbo postopkov, ki so v katalogu standardov opredeljeni kot nevarni. Tako iz opisanega tudi ni mogoče potrditi navedb, da je v dani situaciji glede na čas in kraj izvedbe postopka lahko prišlo do dejanske zmote policistov. Na podlagi ugotovitev je bilo delo policistov ocenjeno predvsem kot nestrokovno in netaktno, kar je imelo za posledice tudi poškodbe, ki sta jih pritožniku povzročila policista.

Iz navedenih primerov, ki sta le en del utemeljenih pritožb v obravnavanem obdobju je mogoče razbrati neupravičeno nasilje policistov nad državljani. Meniva, da bi bilo potrebno policiste dodatno izobraževati in opozarjati na strokovnost in zakonitost uporabe prisilnih sredstev. Kot je iz opisanih primerov razbrati prihaja do nezakonite uporabe prisilnih sredstev tudi zaradi ne taktičnosti in ne poznavanja pravil stroke posameznih policistov. Vsekakor je potrebno tovrstne primere v policijskih enotah, kjer se pojavljajo, resno obravnavati in nad tovrstnimi policisti izvajati večji nadzor nad njihovo zakonito in učinkovito uporabo prisilnih sredstev. Večkratno in podobno ponavljanje nezakonite uporabe prisilnih

sredstev lahko pripelje tudi do samega ne pokoravanja policistovim ukazom, posameznikov, na posameznih območjih, kjer večkrat prihaja do tako imenovanih prekoračitev pooblastil oz. njihove nezakonite uporabe. Vse skupaj pa je lahko alarm do samega nasilja v družbi, saj bi občani na takšen način začeli izgubljati zaupanje v samo delo policije in pogojevati nestrpnost do represivnih organov.

## 6 ZAKLJUČEK

Prav zaradi varovanja človeškega dostojanstva morajo policisti dobro poznati dovoljen prag za poseg v človekove pravice. Zelo pomembno pravilo vsake demokratične družbe je, da država načeloma nima nobene pravice poseči v pravice posameznika, dokler ne obstaja določena stopnja verjetnosti, da je prekršil zakonsko določene družbene norme. To naj bi bil pogoj tudi za zagotavljanje miru in varnosti v državi.

Utemeljene pritožbe so bile prav gotovo nek odraz nepravilnosti, ki so jih policisti storili pri svojem delu. Prav njihovo nestrokovno ravnanje ali celo nezakonit poseg v človeško dostojanstvo je pustil za posledico tudi telesne poškodbe. S tem pa so bile pogojene tudi odškodnine, ki so jih posamezniki zahtevali zaradi nepravilnih ukrepov policistov. Prav iz navedenega je bilo utemeljene pritožbe potrebno razumeti kot napotek k odpravi nepravilnosti in preprečevanju nasilja v družbi. Vodja organizacijske enote bi moral utemeljene pritožbe uporabiti pri izobraževanju policistov, delovni oceni policista in tudi nagrajevanju policista. V tem delu pa se oba strinjata, da bi se utemeljene pritožbe morale upoštevati pri uvedbah disciplinskih postopkov.

Tudi tendenca AIS je še vedno, da se ustanovi posebno profesionalno telo, neodvisno od politike in policije, ki bo imelo ustrezna pooblastila in zmogljivosti za preiskovanje domnevnih kršitev človekovih pravic, ki naj bi jih pri svojem delu storili policisti. Podobna rešitev je bila sprejeta tudi, ko je bila z Zakonom o kazenskem postopku (2007) ustanovljena posebna skupina policistov in tožilcev v okviru Vrhovnega državnega tožilstva za obravnavo kaznivih dejanj, ki naj bi jih storili policisti, vojaki, cariniki. V to je bila Republika Slovenija dejansko prisiljena zaradi sodb ustavnega sodišča in dveh razsodb Evropskega sodišča za človekove pravice (Rehbock in Matko)<sup>10</sup>.

Ustanovitev te skupine pa po najinem prepričanju ne pomeni odprave oziroma nepotrebnosti sedanjega pritožbenega postopka. Glede na dejstvo, da bo ta skupina preiskovala in preganjala zgolj uradno pregonljiva kazniva dejanja, bi morala pritožbena institucija poskrbeti za pritožbeno obravnavo celotnega spektra etično spornih policijskih ravnanj. Glede na ugotovitev, da zaradi nedelovanja načela odgovornosti po določenih Kodeksa policijske etike (1992) ostaja policiji pritožbeni postopek kot dobrodošel pripomoček pri tako imenovani »notranji higieni«. S spremljanjem in upoštevanjem ugotovitev o nepravilnostih, ki so zaznane v postopkih pritožbe, bi morala policija korigirati svoje lastno delovanje, to pa bi bila ena ključnih nalog preprečevanja nasilja nad državljani.

Ob zaključku referata naj strneva nekatere bistvene ugotovitve, ki se nanašajo na reševanje pritožb zoper policiste in posledično odpravljanje nasilja v družbi. Ugotovila sva, da je pritožbeni postopek v katerem sodelujejo tudi državljani Republike Slovenije dovolj poznan

---

<sup>10</sup> V primeru *Matko v. Slovenija* je Evropsko sodišče za človekove pravice obsodilo Slovenijo zaradi nečloveškega in ponižujočega ravnanja policije do pritožnika in zaradi pomanjkljive, počasne in malomarne preiskave pritožnikovih trditev o policijskem nasilju pri policiji, na državnem tožilstvu in na sodišču.

in neodvisen od policije. Delo senatov je dobro, vendar pa bi se morale utemeljene pritožbe v večji meri upoštevati na različnih nivojih za odpravo nepravilnosti in posledično tudi pri uvedbah disciplinskih postopkov, s tem bi bilo v veliki meri odpravljeno nasilje v družbi zaradi različnih interesov posameznih policistov, ki jih gojijo nad državljani Republike Slovenije.

## 7 LITERATURA

### Knjige in članki:

1. Amnesty International Slovenije. (2004). Državlanski nadzor nad policijo – priporočila za Slovenijo. Ljubljana. Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana.
2. Cerar, Miro. (2003). Temelji ustavne ureditve, človekove pravice in temeljne svoboščine, gospodarska in socialna razmerja. Ljubljana. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Urad za organizacijo in razvoj uprave, Upravna akademija, str. 36-38.
3. Grilc, Boris. (2007). *Ugotovitve, ki izhajajo iz utemeljenih pritožb in s svojo vsebino najbolj posegajo v kršitve človekovih pravic in svoboščin*. Magistrsko delo. Brdo pri Kranju, Fakulteta za poddiplomske državne in evropske študije.

### Pravni viri:

1. Pravilnik o policijskih pooblastilih. (2006). Ljubljana. Uradni list RS, 40/06.
2. Pravilnik o reševanju pritožb. (2004). Ljubljana. Uradni list RS, št. 1/04.
3. Pravilnik o reševanju pritožb. (2005). Ljubljana. Uradni list RS, št. 117/05.
4. Pravilnik o reševanju pritožb. (2006). Ljubljana. Uradni list RS, št. 111/06.
5. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije. (2001). Ljubljana. Uradni list RS, št. 56/01.
6. Ustava Republike Slovenije. (1991). Ljubljana. Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/00 in 24/03 in 69/04.
7. Zakon o kazenskem postopku. (2007). Ljubljana. Uradni list RS, št. 32/07.
8. Zakon o policiji. (2003). Ljubljana. Uradni list RS, št. 79/03.
9. Zakon o policiji. (2006). Ljubljana. Uradni list RS, št. 78/06.
10. Zakon o prekrških. (2005). Ljubljana. Uradni list RS, št. [7/05](#).

### Ostali viri:

1. Kodeks policijske etike. (1992). Ljubljana. Ministrstvo za notranje zadeve. November 1992.
2. Pritožbe na postopke policistov. (2003). Ljubljana. Ministrstvo za notranje zadeve. Praksa, štev. 1/03, str. 7-34.
3. Reševanje pritožb – usmeritve. (2005). Ljubljana. Ministrstvo za notranje zadeve. Dopis šifra 143-1-900-39/2005/17, z dne 22. 07. 2005.
4. Usmeritve za izvajanje novega pritožbenega postopka. (2004). Ljubljana. Ministrstvo za notranje zadeve, šifra 143-1-012-1/2004, str. 2.